

Smale legemidler

Legemidler som er utviklet til bruk ved sjeldne tilstander, kalles på engelsk *orphan drugs*. Vi mener *smale legemidler* er en god norsk betegnelse.

Orphan drugs er betegnelsen på produkter der pasientgruppene er små. Tidligere antok man at slike legemidler dermed var kommersielt uinteressante, men utviklingen de siste årene har vist at dette kan være svært vellykkede legemidler kommersielt sett – mange koster ekstremt mye. Man er rett og slett bekymret over at de blir for kostbare. Både USA og EU har innført ordninger som skal medvirke til at også sjeldne sykdommer kan behandles medikamentelt (1).

Emnet er aktuelt. *Orphan drug(s)* gir flere hundre treff i norske kilder i Retriever, en søketjeneste for aviser, tidsskrifter og andre publikasjoner, første gang i 2000.

På norsk

Hva bør slike legemidler kalles på norsk? En mulighet er å omtale disse legemidlene deskriptivt, altså *legemidler for små pasientgrupper*. Språkrådet har imidlertid gitt andre anbefalinger på norske avløserord: *smalt legemiddel* og *fåbrukermedikament* (2). Sistnevnte gir ingen treff i Retriever, mens *smale legemidler* (flertallsformen) gir sju treff. Dette er brukt både i Tidsskriftet (1), av Statens legemiddelverk (3) og av Regionale legemiddelinformasjonsentre (RELIS) (4). Uttrykket *smalt* gjenfinnes i begrepet *smalt terapeutisk vindu*, dvs. at det er liten forskjell mellom effektiv og toksisk eksponering av et legemiddel. En slik bruk av *smal* vil neppe virke forstyrrende for uttrykket *smale legemidler*.

Adjektivet *smal* betyr «ikke bred», og vi har fra før bl.a. uttrykkene *smale bøker*, *smale filmer*, *smale programmer* og *smale kampanjer*. Det er slike som er laget for et smalt, dvs. fåtallig (og eksklusivt), ikke bredt publikum (5). *Smale legemidler* faller derfor fint inn i dette mønsteret.

Et tidlig forsøk på oversettelse av *orphan drugs* var *foreldreløse medisin* (6), og en elegant tittel på en lederartikkel i Tidsskriftet var: «Foreldreløse legemidler og helseløse pasienter» (1). Men selv om *foreldreløse* er en direkte oversettelse av *orphan* (7), og dermed ligger tettere på det engelske originaluttrykket, er dette mindre brukt og nok også mindre intuitivt enn *smale legemidler*.

Vårt forslag er derfor *smale legemidler* med *orphan drugs* i parentes bak første gang det nevnes i teksten.

Erlend Hem
erlend.hem@medisin.uio.no
Steinar Madsen

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med., fagsjef i Klinikk psykisk helse og avhengighet, Oslo universitetssykehus, og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Steinar Madsen (f. 1956) er medisinsk fagdirektør i Statens legemiddelverk.

Litteratur

1. Kristiansen IS, Olsen JA. Foreldreløse legemidler og helseløse pasienter. Tidsskr Nor Lægeforen 2005; 125: 992.
2. Orphan drugs. I: På godt norsk – avløserord. Språkrådet. www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/Norsk-for-engelsk/Avloeyasarord/#o (20.11.2015).
3. Refusjonsrapport – Nexavar til behandling av leverkreft. Statens legemiddelverk 2.3.2011. www.legemiddelverket.no/Blaa_resept_og_pris/Helseoekonomiske%20rapporter/Documents/2010-2008/Nexavar_hepatocellul%C3%A6r%20kreft_2010.pdf (20.11.2015).
4. Årdal C, Iversen JH, Myhr K. Nye modeller for utvikling av legemidler for fattige land. Relis 16.9.2011. http://relis.no/content/2629/Nye-modeller-for-utvikling-av-legemidler-for-fattige-land (20.11.2015).
5. Smal. I: Norsk ordbok. www.ordnett.no/search?search=smal&omitFullforms=true&lang=no (20.11.2015).
6. Kalikstad B, Hansen TWR. Medikamentell behandling av nyfødte – et sjansespill? Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 2738–40.
7. Orphan. I: Stor engelsk-norsk ordbok. www.ordnett.no/search?search=orphan&lang=en (20.11.2015).